

N:o 24.

Af herr **H. Öhngren**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående registrering af centralföreningar, bestående af sådana inregistrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, som hafva till ändamål att befrämja jordbruket m. m.

»Att jordbruk icke lönar mödan» är ett påstående, som ofta upprepas icke allenast i Norrland, utan äfven i södra delarne af landet. Dess bättre jäfvas detta påstående af erfarenheten, som bestämdt påvisat, att jordbruk, ordnad på sätt, som klimat, jordmån och de lokala förhållandena betinga, för den stora massan af Sveriges innebyggare lönar sig lika väl som någon annan sysselsättning.

Då så är förhållandet och då idkandet af eget jordbruk af många skäl måhända mer än något annat näringsfång bidrager till att dess utöfvare blifva ett kraftigt och idogt slägte, som älska och värdera fosterjorden och den torfva, hvarvid de äro fästa, så böra inga lofliga utvägar försummas för att göra förhållandena så gynsanma som möjligt för ett lönande jordbruk inom alla delar af landet, jemväl i Norrland.

Men för att jordbruk skall blifva lönande, behöfver jordbrukaren en mängd varor till jordbrukets bedrifvande, och dessa bör han erhålla i främsta rummet oförfalskade och dessutom till så billigt pris som möjligt. Det är nu tyvärr så, att dessa nödvändighetsvaror, konstgjorda gödningsämnen, frö och kraftfodermedel m. m., ofta äro förfalskade och underhaltiga, och jordbrukaren måste skyddas härför.

Att Riksdagen redan allvarligt beaktat detta förhållande, framgår Bih. till Riksd. Prot. 1902. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 9 Häft. (N:o 24). 1

af beslutet om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagbestämmelser vid handel med konstgjorda gödningsämnen och beredda fodermedel samt jemväl af herr Ivar Månssons i ämnet afgifna interpellation vid 1901 års Riksdag. Dessutom äro dessa varor onödigt dyra, beroende derpå, att de passera för många mellanhänder.

Då dessa varor äfven börja att användas i Norrland i rätt stora mängder, är det ett lifsvilkor för jordbruket derstädes, att jordbrukaren erhåller sådana varor oförfalskade och till så billigt pris som möjligt, och då derstädes i stort sedt endast finnas smärre jordbruk, kan detta endast ske derigenom, att jordbrukarne bilda associationer eller föreningar, som sedan sluta sig samman till större centralföreningar.

Inom Vesternorrlands län har under de senaste åren, förnämligast på initiativ af länsagronomen d:r E. O. Arenander, bildats en mängd landtmannaföreningar med syfte:

att genom sammanslutning kunna anskaffa konstgjorda gödningsämnen, kalk, kraftfodermedel, strömedel, utsäde och frö m. m. af bästa beskaffenhet och till billigaste pris,

att söka på förmånligaste sätt ordna försäljningen af medlemmar-
nas jordbruksalster, samt att på allt sätt arbeta för jordbrukets, boskaps-
skötselns och binäringarnas höjande genom samarbete med länets hus-
hållningssällskap o. s. v.

Den omfattning, som dessa föreningar redan vunnit, visas deraf, att vid 1901 års slut funnos inom länet 38 landtmannaföreningar med likartade stadgar — inom de flesta socknarna i länet. Till dessa hörde öfver 900 medlemmar, nästan uteslutande jordbrukare. Insatserna eller grundfonden i dessa föreningar utgjorde öfver 9,000 kronor.

De gagnande resultat, som dessa föreningar åstadkommit, visas bland annat deraf, att de gemensamt åt sina medlemmar under år 1901 anskaffat 286,100 kilogram konstgjorda gödningsämnen till 18,910 kronors värde, att frö och utsäde anskaffats till öfver 9,000 kronors värde och kraftfoder för öfver 5,000 kronor, allt, såsom kontrollanalyserna utvisa, af bästa beskaffenhet. (Se vidare bilaga n:o 1).

Detta, som ju blott är en ringa början och som gått utmärkt trots de stora svårigheterna med de långa afstånden inom länet, bevisar, att dessa landtmannaföreningar skulle kunna utgöra en mäktig häfstång för befrämjandet af jordbruket, derest de under lagens skydd och hägn skulle kunna vidare utvecklas genom sammanslutning till registrerade centralföreningar eller landtmannaförbund — men vår nuvarande lagstiftning för ekonomiska föreningar lägger tyvärr hinder i vägen för registrering af sammanslutning af föreningar.

Hvarje särskild förening måste af praktiska skäl bestå af jemförelsevis få medlemmar med likartade intressen inom ett begränsadt område. För att emellertid i större omfattning kunna åstadkomma sakkunnig och absolut nödvändig varukännedom och varukontroll, utan att med nämnvärda kostnader betunga föreningarnas medlemmar, och för att genom större inköp och försäljningar kunna förbigå mellanhänder och sätta tillverkare och förbrukare i direkt beröring med hvarandra — till fördel för båda parterna — så måste registrering här i landet likaväl som i Tyskland tillåtas för centralföreningar eller förbund af ekonomiska föreningar. Detta är en fråga af allra största vikt för föreningsväsendets utveckling i hela vårt land, och registrering bör tillåtas icke allenast för centralföreningar, som afse att befrämja jordbruket, såsom anförda landtmannaföreningar, föreningar för smörtillverkningens centralisering, föreningar för linberedning, för gemensam fröberedning o. s. v., utan äfven för andra ekonomiska föreningar.

Hvilken vikt detta har för jordbrukets vidare utveckling, synes mig framgå bland annat deraf, att utan att lagen skyddar systematiskt ordnade sammanslutningar af registrerade mejeriföreningar till centralföreningar, torde — såsom K. F. Lundin i sitt arbete om »smörtillverkningens centralisering» antyder — det knappast vara möjligt att höja den viktiga, på de sista åren tyvärr nedgående smörexporten, ty alla enskilda ansträngningar synas vara fåfänga, så länge icke lagen skyddar och befrämjar den kraft, som ligger i högsta måttet af sammanslutning.

Registrering af centralföreningar är äfven nödvändig lika så väl som registrering af en af enskilde bildad förening. Erfarenheten har nemligen gifvit vid handen, att registrering af en ekonomisk förening är ett hufvudvillkor för dennas fortbestånd och gagnande verksamhet. Sak samma, som gäller samarbete emellan enskilda personer, bör naturligtvis gälla samarbete emellan enskilda föreningar. Derfor var det också naturligt, att de ofvannämnda landtmannaföreningarna inom Vesternorrlands län, som den 17 mars 1901 beslöto att bilda en centralförening eller ett förbund, på denna sammanslutning och de i enlighet med föreningslagen utarbetade stadgarne sökte registrering hos Konungens befallningshafvande inom Vesternorrlands län. Registrering vägrades, och häröfver anfördes besvär (se bilaga 2) hos Kongl. Maj:t, som emellertid endast faststälde Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utslag (se bilaga 3).

Af denna Kongl. Maj:ts nådiga resolution framgår sålunda med all tydlighet, att en registrering af en centralförening eller ett förbund, bestående af registrerade landtmannaföreningar, här i landet på grund

af föreningslagen *icke är tillåten*. Häraf följer, som i anförda besvär finnes antydt, en massa olägenheter, som omöjliggöra den önskvärda utvecklingen af landtmannaföreningar, mejeriföreningar eller andra ekonomiska föreningar, ty utan registrering kan styrelsen såsom sådan i en dylik centralförening icke tillvarataga de särskilda föreningarnas ekonomiska intressen. Vill förbundsstyrelsen hyra en lokal, vill den anställa personal för att sköta affärerna, hafva sådana aftal ej giltighet. Träffar förbundsstyrelsen aftal om leveranser till de olika föreningarna, så har sådant aftal ej giltighet. Brytes kontraktet af leverantören, eller lemnar han underhålliga varor, kan förbundsstyrelsen såsom sådan icke inför domstol bevaka förbundets intressen o. s. v., då det ju enligt § 2 i gällande föreningslag hvarken kan »söka, kära eller svara», så länge förbundet icke är registrerat.

Då den tyska föreningslagen af 1889 i flesta fall synes hafva tjenat som förebild för den svenska föreningslagen af den 28 juni 1895, så kan man vara så mycket mera förvånad öfver att i den svenska föreningslagen icke återfinna denna viktiga bestämmelse, då tyska lagen tydligt tillåter en sådan kombinerings af de olika föreningarna till stora centralföreningar.

Uti d:r E. O. Arenanders reseberättelse till kongl. landtbruksstyrelsen om »Inköpsföreningar för jordbruksförnödenheter i Tyskland» finnes en afskrift af stadgarna till en sådan centralförening i provinsen Sachsen (se utdrag i bilagan 4). Enligt samma källa (sid. 562) omfattade denna centralförening vid 1896 års slut: 126 mejeriföreningar, 54 inköps- och försäljningsföreningar för jordbruksprodukter, 1 frukt-försäljningsförening, 2 bränneriföreningar med flere. Enligt samma berättelse erfar man äfven, att i Tyskland var den allmänna erfarenheten den, att just denna kombinerings af småföreningar i oändlighet utgjorde, så att säga, *qvintessencen i den nya tyska lagen* af år 1889 — som ju tjent vår föreningslag som mönster. När vi 6 år senare erhöilo en liknande lag, var just denna hufvudsak utesluten — och hvarför? Måhända våra lagstiftare icke då kunde förutse följderna af föreningslagens tillämpning i Sverige. Huru som helst, är det nu nödvändigt att efter endast fyra års giltighet förändra lagen i ofvan antydd riktning? Just frånvaron af denna möjlighet af kombinerings af flera småföreningar med samma mål till centralföreningar har delvis redan fört föreningsväsendet i vårt land på afvägar. — En liten förening har liten omsättning och kan därför ej bereda sina medlemmar några nämnvärda prisfördelar på samma gång varukännedom och affärsvana blifva mindre. För att erhålla tillräckligt stor omsättning hafva därför flera föreningar

tillgripit den mot hela föreningsprincipen stridande åtgärden att sälja äfven till utom föreningen stående, och härför hafva de, enligt hvad tidningarna meddelat, äfven blifvit åtalade. Af denna orsak framlades äfven i Riksdagen förra året en motion om rätt för så kallade konsumtionsföreningar att sälja äfven till andra än egna medlemmar. Motionen afslogs, och detta med rätta.

Dessa föreningar äro till för att befrämja jordbruks- eller likartade företag, icke för att befrämja handelsföretag, och böra heller icke uppmuntras dertill, ty då kan handelsvinst blifva hufvudsyttet i stället för ett uteslutande befrämjande och underlättande af jordbruket.

På grund af hvad jag här ofvan anfört, vågar jag härmed vördsam samt föreslå,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning behofvet af registreringsrätt för ekonomiska centralföreningar eller förbund, bestående af inregistrerade föreningar, som hafva till ändamål att befrämja jordbruket eller andra näringar, samt att, med hänsyn till frågans ekonomiska betydelse för den jordbrukande befolkningen, förslag till för ändamålet erforderliga ändringar af nu gällande lag om registrering af föreningar för ekonomisk verksamhet skyndsammast måtte för Riksdagen framläggas.

Stockholm den 20 januari 1902.

Henric Öhngren.

Afskrift.

Bilaga n:o 1.

(Ur Sundsvalls Posten.)

Föreningsrörelsen bland länets jordbrukare.

En lyckosam början.

Landtmannaföreningarnes uppkomst.

Till svar å eder anhållan om en redogörelse för landtmannaföreningsrörelsen inom Vesternorrlands län under år 1901 får jag afgifva följande kortfattade öfversigt öfver densamma.

Då jag 1898 hitkom till detta län, var ett af mina första göromål att hjälpa en landtmannaförening inom länet att blifva registrerad. Jag kom dervid under fund med bristerna hos stadgarna för denna landtmannaförening. Sedermera fann jag detsamma hos flera andra landtmannaföreningar, som funnos i vårt län. Det blef äfven klart för mig, att det var omöjligt att på dessa ofullständiga och otillräcklig garanti erbjudande stadgar kunna grunda något fullt betryggande samarbete mellan de olika föreningarna, och härpå berodde dock dess lyckliga och framgångsrika utveckling. Jag insåg detta så mycket bättre, som jag genom studieresor i Tyskland på statens bekostnad varit i tillfälle att sätta mig in i de tyska landtmannaföreningarnas verksamhet och fulländade organisation. Något liknande behöfde äfven vi, om jordbruket skulle kunna uppräckas inom vårt län.

I ett anförande år 1899 vid hushållningssällskapets sammanträde i Hammar framhöll jag både nyttan och nödvändigheten af bildandet af landtmannaföreningar bland jordbrukarne dels för att skydda dem mot förfalskningar och mot för höga pris på jordbruksförnödenheter och dels för att väcka större intresse till lif för jordbruket inom länet. Mitt förslag bifölls. Det gälde derefter att med stöd af svenska och tyska stadgar och i anslutning till föreningslagens bestämmelser utarbета normalstadgar, som kunde gälla för alla landtmannaföreningar i länet, som ville sluta sig tillsammans. Med landshöfding Rydings och vice häradshöfding Ödmarks tillhjälp utarbetades också dessa stadgar för landtmannaföreningarna och trycktes på hushållningssällskapets bekost-

nad. Derpå beviljade hushållningssällskapet medel till ett möte, som hölls i Sollefteå i april månad 1900, hvarvid ombud från 14 existerande eller nybildade landtmannaföreningar infunno sig. Härvid genomgingos och godkändes de nya stadgarna med några små förändringar, och ombuden beslöto att hvar på sitt håll verka för de nya stadgarnes antagande. Det dröjde emellertid till augusti månad, innan någon förening antog de nya stadgarna. Den första förening, som antog dessa normalstadgar, var Säbrå landtmannaförening, som 12 augusti ombildades till Säbrå-Ålandsbro landtmannaförening. Ytterligare tvenne andra föreningar bildades inom årets slut, nemligen Nätra och Njurunda landtmannaföreningar.

Ett länsförbund bildas.

Under år 1901 har det fortgått i rask följd med bildande af nya föreningar, så att, då ombuden för landtmannaföreningarna 16 mars innevarande år sammanträdde i Hernösand, representerande de 14 föreningar, som registrerats på normalstadgarna. Ombuden beslöto vid detta möte, att samtliga föreningarna skulle sluta sig tillsammans till en centralförening eller ett förbund, benämndt Vesternorrlands läns landtmannaföreningars förbund. Af komiterade från föregående möte utarbetade stadgar antogos och förbundsstyrelse utsågs. På denna sammanslutning af ekonomiska föreningar sökte nu styrelsen enligt uppdrag registrering hos Konungens befallningshafvande i Vesternorrlands län. Registrering vägrades dock, enär i föreningslagen af 1897 ej är förutsedt ett dylikt fall som sammanslutning af ekonomiska föreningar sins emellan till centralföreningar. Utslaget öfverklagades hos Kongl. Maj:t, som emellertid faststälde detsamma.

Detta är den första sammanslutning af ekonomiska föreningar i Sverige, hvarpå registrering begärts. Förhoppning är för handen, att den betydelsefulla brist i vår ekonomiska lagstiftning, som hindrar registrering af ekonomiska föreningars sammanslutning till centralföreningar, snart skall blifva afhjelpat, då motion till nästa Riksdag kommer att framläggas derom. Till dess arbetar förbundet som en fri förening, hvilket äfven går bra, då alla de enskilda föreningarna äro registrerade. Nu vid årets slut hafva 38 föreningar bildats i olika socknar af länet och inregistrerats samt anslutit sig till förbundet, och från flera håll hafva requisitioner ingått om bildning af nya landtmannaföreningar, så att innan nästa års slut torde landtmannaföreningar finnas inom de allra flesta af länets socknar.

Medlemsantal och grundfond.

Hur många medlemmar, som för närvarande äro inskrifna i dessa föreningar, är svårt att afgöra, då ständigt nya sådana inträda. Sammanräknar man antalet af dem, som ingått i föreningarna, när dessa bildades, och som sålunda finnas upptagna i registreringshandlingarna, så utgöra dessa 815 personer, deraf omkring 700 sjelfegande hemmansegare; de öfriga utgöras mestadels af torpare, men äfven landbönder, inspektorer, prester m. fl. äro med. Hela antalet medlemmar torde för närvarande med säkerhet kunna uppskattas till 900, kanske flere. Enligt stadgarna skall hvar och en till grundfonden erlægga en insats af 10 kronor att inbetalas på två år. Denna insats återfås, om medlemmen utgår ur föreningen. Insatsernas summa eller den sammanlagda grundfonden utgör sålunda för närvarande ungefär 9,000 kronor.

Föreningarnes syftemål.

Hvad föreningarnas syftemål angår, så klargöres detta af stadgarne, deri det heter, att ändamålet är:

1) att för medlemmarnas räkning inköpa förnödenheter och varor för jordbrukets och boskapsskötselns bedrifvande, såsom konstgjorda gödningsämnen, kalk, kraftfodermedel, strömedel, utsäde, frö, mjöl i nödår m. m.;

2) att försälja medlemmarnes jordbruksalster, frö, säd, ladugårdsprodukter m. m., när sådant kan visa sig förmånligt;

3) att på allt sätt arbeta för jordbrukets, boskapsskötselns och binäringarnas höjande genom att verka för dithörande kunskapers spridande, genom samarbete med länets hushållningssällskap, genom anordnande af diskussionsmöten till öfverläggningar om jordbruksfrågor, genom anordnande af föredrag af hushållningssällskapets tjänstemän eller andra lämpliga personer, genom anskaffande af lämplig jordbrukslitteratur o. s. v.

Detta är sålunda föreningarnas program.

Om stadgarna i öfrigt — som på det närmaste ansluta sig till föreningslagen — kan anföras, att bestämmelserna i vissa hänseenden äro rätt rigorösa. Som hos alla kooperativa föreningar måste det hela baseras på kontant betalning. För att emellertid ej genom billiga pris locka någon att utan nödig eftertanke beställa något, som han sedan ej

kan betala, är det stadgadt, att 25 procent af betalningen skall erläggas till styrelsen vid varans beställning, och att dessa gå förlorade, om ej varan utlöses vid framkomsten. Denna bestämmelse afser äfven att trygga styrelsen. Vidare är stadgadt, att landtmannaföreningarna såsom sådana ej få sysselsätta sig med affärer med kaffe, socker eller manufakturvaror, hvarmed åtskilliga föreningar förut börjat. Dessa affärer höra till hushållsföreningarna och ej till landtmannaföreningarna. En sorglig erfarenhet från många håll visar också, att sådant lätt bringar landtmannaföreningarna på fall.

Förbundets verksamhet.

Hvad förbundets verksamhet angår, så har den under det gångna året hufvudsakligen varit riktad på gemensamma inköp — något som ansetts vara den lättaste uppgiften att ordna och tillika den mest behöfliga i första hand. Huru nödigt det är att genom gemensamma inköp skydda jordbrukarna för underhaltiga varor och förfalskningar, framgår af följande fakta. »Höfrö», som i våras såldes af en landt-handlande i en fjellsocken, befans per kilogram innehålla 43,000 (fyrtiotre tusen) ogräsfrön. En hafresort, som skulle användas till utsäde, befans hafva 10 procent grobarhet, och 40 à 50 procent äro ej alls ovanliga, att icke tala om fall, då säden ej alls gror. En gödningsämnesäck, som såldes för 8,25, befans vara värd 4 kronor o. s. v.

Helt naturligt har det mött stora svårigheter att ordna frakt-förhållandena i ett så vidsträckt län som detta, så att de blifvit så förmånliga som möjligt för hvarje enskild förening. Dock har det hela gått vida bättre, än man vid förbundet sbildande i våras vågade hoppas, hvilket bevisas af omsättningen under årets lopp. Genom förbundets bemedling har för de olika landtmannaföreningarna anskaffats:

till 21 föreningar 2,861 säckar konstgjorda gödningsämnen till ett sammanlagdt belopp af 18,910 kronor 55 öre;

till 16 föreningar klöfver och timotej för 5,325 kronor 92 öre samt hafre och annat utsäde för 4,199 kronor 26 öre, sammanlagdt 9,525 kronor 18 öre;

till 9 föreningar kraftfoder, mest linfrö och rapsmjöl, för tillsammans 5,843 kronor.

Hela omsättningen under året utgör sålunda det vackra beloppet af 34,278 kronor 73 öre.

Framtidsutsigterna.

Allt har gått utan minsta mankemang och till ömsesidig belåtenhet, hvilket synes mig bevisa, att det hela är ordnad på fullt affärsmässigt sätt, något som ju äfven inger de bästa förhoppningar för framtiden; jordbrukarne hafva, såsom undersökningarna visat, fått prima varor. Endast om sådana kunna erhållas, träffar förbundet aftal. I annat fall få föreningarne skaffa sig dem bäst de kunna. Den indirekta vinsten genom erhållande af förökade skördar, mera mjölk etc. kan naturligtvis ej uppskattas, men är helt säkert betydlig. Den direkta vinsten åter för jordbrukarne torde kunna anslås till omkring 10 procent eller cirka 3,500 kronor, som vunnits derigenom, att varorna tagits gemensamt. Varorna fördyras ej heller derigenom att någon skall ha vinst å dem, eller genom någon aflönad personal. Endast ombudsmännen hafva en viss procent af kassarabatten för sina besvär. Mellanhänder undgås, och frakterna bli billigare.

För att bedöma ofvanstående omsättningssumma i förhållande till föreningarnes nuvarande köpförmåga måste erinras om följande: Vissa föreningar af de anförda hade redan till en del fyllt sina behof, då förbundet trädde i verksamhet, och andra ha sedan kommit till. Likaledes måste förbundet låta återgå åtskilliga stora requisitioner på grund af svårigheter med fraktförhållanden, dröjsmål med leveranser med mera. Det inses deraf, att ofvanstående tal endast uttrycka en ringa del af de 38 föreningarnes behof. Flera nya föreningar komma säkerligen till, innan förbundet nästa år träder i verksamhet. Af allt detta kunna vi göra oss någon föreställning om nästa års approximativa omsättning.

Något behof af gemensam afsättning utom länet af jordbruksprodukter förefinnes ej för närvarande, då brist på alla slags jordbruksalster tvärt om förefinnes inom länet, så att ingen svårighet existerar att få sälja hvad man har till goda pris. Derfor har förbundet ännu ej behöft tänka på denna sida af verksamheten.

För att sprida kunskap om konstgödselns användning har till landtmannaföreningarna utdelats en broschyr, »De konstgjorda gödslingsämnenas användning i Norrland», utarbetad på förbundsstämman särskilda önsknings af undertecknad. Intresset för rotfruktodling har man sökt väcka genom att utdela en annan broschyr, »Anvisning om rofodling». Rofodlingen har också börjat taga ett uppsving inom länet som aldrig förr. Föredrag om jordbruk hafva äfven hållits i några föreningar.

Man tycker sig redan nu kunna skönja tecken till att denna landtmannaförenings rörelse är egnad att väcka större intresse för jordbruket och lifva samhörighetskänslan mellan jordbrukarens båda mycket viktiga faktorer för jordbrukets och bondeståndets framtid i Norrland.

Mycket mera skulle vara att kunna tillägga rörande landtmannaföreningarne, undet det gångna året, men det sagda må vara nog.

Tager man emellertid allt det föregående i betraktande, synes landtmannaföreningarne kunna vara nöjda med sin verksamhet och sitt samarbete detta år. Det inger de bästa förhoppningar för framtiden för jordbruket i vårt län och kanske äfven framdeles för andra län i Norrland.

E. O. Arenander.

Afskrift.

Bilaga N:o 2.

Till Konungen.

Som Kongl. Maj:ts befallningshafvande inom Vesternorrlands län vägrat registrera den centralförening eller det förbund, som Vesternorrlands läns registrerade landtmannaföreningar beslutit att bilda, får undertecknad enligt uppdrag hos Eders Majestät i underdånighet anföra besvär och underdånigst anhålla, att nämnda förbund måtte få registreras.

Vägran af registrering motiveras dermed, att »Lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895 på en dylik sammanslutning af registrerade föreningar icke kan anses ega tillämpning.»

Enligt klagandens mening kan syftet med föreningens bildning ingalunda motivera ett afslag. Likaledes har klaganden ej kunnat finna några paragrafer i föreningslagen, som skulle utgöra ett direkt hinder för att en sådan centralförening eller förbund kunde få registreras, ehuruval ej någon förening under den formen uttryckligen omnämnas. Möjligen kan orsaken till afslag vara att söka deri, att medlemmarne i centralföreningen skulle utgöras af juridiska personligheter, representerade genom ombud, och att medlemmarne sålunda ej

direkt, utan genom ombud skulle deltaga i val af styrelse m. m. Men detta synes enligt klagandens mening ej böra utgöra något hinder för registrering, då exempelvis ett bolag såsom sådant tillåtes att teckna aktier i ett annat och deltaga i bestämmandet af dess angelägenheter. Med lika stor rätt bör en förening, som redan är registrerad och sålunda är en juridisk personlighet, som får representeras genom ombud, få ingå i och bilda en annan förening; mot afslaget i öfrigt får under-tecknad utförligare anföras följande.

I § 1 af Föreningslagen heter det:

»Förening för ekonomisk verksamhet med syfte att åt medlem-marne anskaffa lifsmedel eller andra förnödenheter — — — — — eller att på annat dermed jemförligt sätt främja medlemmarnas intressen

— — — — — må, der den består af minst fem medlemmar samt i enlighet med denna lag antagit stadgar och utsett styrelse, kunna, på sätt nedan sägs, vara registrerad.»

Hvad syftet angår, så kan enligt klagandens mening alldeles intet hinder för registrering förefinnas, då enligt § 1 och § 2 i stadgarne centralföreningen eller förbundet har det i lagen föreskrifna syftet; vidare kan ej någon anmärkning göras mot antalet medlemmar, då icke mindre än tretton redan registrerade föreningar, och sålunda lag-ligen erkända juridiska personligheter, hvar och en representerande ett flertal personer, representerats vid mötet, då centralföreningen bildades och styrelse utsågs; slutligen hafva äfven enligt § 27 af föreningslagen utsedda ombud, som sålunda kunna lagligen representera föreningen, valt styrelse och antagit stadgar, innehållande alla de i § 5 af för-eningslagen föreskrifna bestämmelserna.

Klaganden synes det egendomligt, om, därför att medlemmarna förut inträdt i och bildat en redan af lagen erkänd och registrerad för-ening, de därför ej skulle medelbart få bilda en större centralförening eller förbund. Alla medlemmarne få ju, om de vilja, direkt ingå i och bilda en förening till samma omfattning som centralföreningen eller förbundet, hvarför skulle de då ej tillåtas att indirekt eller medelbart ingå i förbundet och låta sig vid förbundsstämman representeras af ett ombud, som af föreningsstämman erhållit i uppdrag att bevaka för-eningens intressen? Detta är ju ej något för lagen okänt, ty i § 27 af Föreningslagen heter det: »Styrelsen ege förordna ombud att å för-eningens vägnar söka, kära och svara, så ock föreningens talan föra.» — Kunna de registrerade föreningarnas medlemsrättigheter bevakas och tillgodoses genom ett ombud i alla andra fall, hvarför då ej också i ett

sådant fall som detta, som framför andra är egnadt att främja deras ekonomiska intressen? Det bör tvärt om ligga i lagens hela innebörd och utgöra en fullt logisk konsekvens af densamma att äfven tillåta bildandet af centralföreningar eller förbund, d. v. s. sammanslutning af smärre föreningar till större föreningar, ty endast derigenom kan föreningsmedlemmarnes intressen i de små föreningarne fullt effektivt tillgodoses. Om det t. ex. gäller gemensamma inköp, kunna dessa först riktigt förmånligt verkställas, när de kunna avslutas för ett stort antal medlemmar eller föreningar på en gång. Hvarje särskild förening bör alltid hålla sig inom ett visst begränsadt område af många praktiska skäl, som vi ej här kunna närmare utveckla, och måste sålunda bestå af jämförelsevis få medlemmar. Derfor är det nödvändigt, att dessa små föreningar få sluta sig samman till centralföreningar eller förbund, ty först då kunna föreningarna blifva fullt nyttiga för de enskilda.

Det är också med tanke härfpå, som det i de för Vesternorrlands läns landtmannaföreningar gällande normalstadgarne — på grund af hvilka föreningarne registrerats utan någon anmärkning af Kongl. Maj:ts befallningshafvande — § 51 heter: »Föreningen inträder såsom medlem i Vesternorrlands läns landtmannaföreningars förbund.»

Också tillåter den tyska föreningslagen för ekonomiska föreningar af år 1889 bildandet af centralföreningar eller förbund och lemnar den allra största frihet med hänsyn till kombinerings af registrerade föreningar sins emellan för bevakandet af gemensamma intressen. — Då den svenska föreningslagen ju i stort sedt är en efterbildning af den tyska, så synes det klaganden också vara konsekvent, att den svenska föreningslagen följer sitt föredöme i detta viktiga fall och tillåter registrering eller ger lagligt berättigande åt sammanslutning af redan registrerade föreningar till centralföreningar eller förbund, då, som vi ofvan antydt, först derigenom medlemmarnes intressen kunna fullt tillfredsställande tillgodoses.

För förbundets verksamhet att befrämja de särskilda föreningarnas ekonomiska intressen skulle det i många hänseenden blifva ytterst oöfvänt och besvärligt, om registrering skulle vägras. Vill det exempelvis hyra en lokal, vill det anställa personal att sköta affärerna, hafva sådana aftal ej giltighet. Träffar förbundsstyrelsen aftal om leveranser till de olika föreningarna, så har sådant aftal å förbundets vägnar ej någon laglig giltighet. Brytes kontraktet af leverantören eller lemnar han underhaltiga varor, kan förbundsstyrelsen icke inför domstol bevaka förbundets intressen, då det ju enligt § 2 af Föreningslagen hvarken kan »söka, kära eller svara», så länge ej förbundet är registrerad.

Dessutom får klaganden framhålla det behjertansvärda deri, att förbundet alldeles särskildt har till syfte att stödja och befrämja jordbruket inom Vesternorrlands län, en sak, som är af allra största vigt för jordbrukets framtid i länet.

Såsom stöd för den sannolika gagnande verksamhet i detta hänseende, som förbundet kommer att utöfva, vågar sökanden särskildt hänvisa till den för jordbrukets framgång så nyttiga verksamhet, som de registrerade centralföreningarna i Tyskland utöfvat, enligt hvilkas föredöme förbundet är bildadt och trädt i verksamhet.

Derför får undertecknad å förbundets vägnar underdånigst hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t tacktes, med upphäfvande af Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Vesternorrlands län resolution af den 15 april, i nåder förordna, att »Vesternorrlands läns landtmannaföreningars centralförening eller förbund utan personlig ansvarighet» måtte registreras af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesternorrlands län.

Hernösand den 20 maj 1901.

Underdånigst
E. O. Arenander.
(enligt fullmakt.)

Bilaga N:o 3.

Afskrift af afskrift.

Stämpel
tjugo kronor.

Kongl. Maj:ts

nådiga resolution på de besvär, styrelsen för Vesternorrlands läns landtmannaföreningars centralförening eller förbund, utan personlig ansvarighet, i underdånighet anført deröfver, att sedan klaganden hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län till intagande i föreningsregistret anmält sagda förening eller förbund,

så har Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom beslut den 15 april innevarande år, enär ifrågavarande förening eller förbund, enligt 1 § i de för detsamma gällande stadgar, bildades af registrerade landtmannaföreningar inom Vesternorrlands län, men lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895 på en dylik

sammanslutning af registrerade föreningar icke kunde anses ega tilllämpning, funnit lagligt vägra den begärda registreringen;

gifven Stockholms slott den 2 augusti 1901.

Kongl. Maj:t har, sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, låtit handlingarne i detta mål sig föredragas och finner icke skäl att göra ändring i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes beslut.

Hvilket vederbörande till underdånig efterrättelse länder

Kongl. Maj:ts
sigill.

Stämpel
tjugo kronor.

Under Hans Maj:ts

Vår Allernådigste Konungs och Herres frånvaro

Dess tillförordnade Regering:

F. W. von Otter.

Hans Wachtmeister.

Theodor Odelberg.

Louis Palander.

Fredrik Zethelius.

Coll. W.

Resolution på underdåniga besvär af styrelsen för Vesternorrlands läns landtmannaföreningars centralförening eller förbund utan personlig ansvarighet i fråga om vägrad registrering af föreningen.

Likheten med originalet intyga:

E. O. Arenander.

Elisabeth Arenander.

Bilaga N:o 4.

Utdrag ur »Inköps-Föreningar för jordbruksförnödenheter i Tyskland»; Reseberättelse, afgifven till kongl. landtbruksstyrelsen den 30 oktober 1895.

S. 310. Bilaga 5.

(»Förbundet mellan de tyska jordbruksföreningarna»).

Stadgar för Centralföreningen för anskaffandet af jordbruksförnödenhetsartiklar, en registrerad förening med begränsad personlig ansvarighet.

I. Föreningens konstituering.

§ 1.

Undertecknade bilda på grund af föreningslagen af den 1:sta maj 1889 en grosshandelsförening med syfte etc. etc. — — — — — under firma-märke: »Centralföreningen för anskaffandet af jordbruksförnödenhetsartiklar, en registrerad förening med begränsad personlig ansvarighet» med säte i Halle a. S.

---

§ 3.

Medlemskap kunna förvärfva:

1) Alla i provinsen Sachsen, hertigdömena Sachsen-Coburg-Gotha etc. i föreningsregistret inskrifna jordbruks-inköpsföreningar, mejeriföreningar och jordbruks-, spar- och lånekassor, som tillhöra revisionsförbundet för jordbruksföreningar i Sachsen;

2) Enskilda personer, som väljas till medlemmar i styrelsen eller revisionsnämnden i denna förening
etc.
